

Список використаної літератури

1. Ретьман С. В. Фітосанітарний стан зернових колосових / С. В. Ретьман, С. В. Довгань // Карантин і захист рослин. – 2010. – № 3. – С. 2–5.
2. Методологія оцінювання стійкості сортів пшениці проти шкідників і збудників хвороб / С. О. Трибель, М. В. Гетьман, О. О. Стригун [та ін.]; за ред. С. О. Трибеля. – К. : Колобіг, 2010. – 392 с.
3. Каталог вихідного матеріалу зернових, зернобобових культур та соняшнику для селекції на стійкість до основних хвороб і шкідників в умовах Лісостепу України / за ред. В. П. Петренкової, В. К. Рябчуна. – Х. : Магда LTD, 2006. – 92 с.
4. Методы селекции и оценки устойчивости пшеницы и ячменя к болезням в странах-членах СЭВ / Л. Т. Бабаянц, А. Мештерхази, О. Вехтер [и др.]. – Прага, 1988. – 321 с.
5. Методики випробування і застосування пестицидів / С. О. Трибель, Д. Д. Сігарьова, М. П. Секун [та ін.]; за ред. С. О. Трибеля. – К. : Світ, 2001. – 448 с.

УДК 631.527.5

Сучкова Віра, канд. екон. наук,

Моргун Олеся, канд. с.-г. наук

Національна академія аграрних наук України

Сучкова Жанна

Український інститут експертизи сортів рослин

м. Київ, Україна

СЕЛЕКЦІЯ І НАСІННИЦТВО – ЕФЕКТИВНІ СКЛАДОВІ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ

Наукові розробки стають ефективними, якщо вони реалізуються як інноваційний продукт. Нові сорти та гібриди – це основа будь-якої технології і лише завдяки постійному створенню нових сортів можна розраховувати на відчутні досягнення. Насінництво нових сортів і гібридів вважається продовженням селекційного процесу. Через насіння нових сортів здійснюється їх впровадження у виробництво [1].

Отже, нові сорти і гібриди через насінництво стають інноваційним продуктом. Проте, для цього селекціонер має внести у нові сорти комплекс бажаних ознак: продуктивність, якість, стійкість проти абіотичних і біотичних чинників. Практично селекціонер працює, як правило, з комплексом 40–60 простих і складних ознак. Йому постійно допомагають знання різних методів селекції, генетики, біотехнології, оцінок імунітету, системи насінництва. Тобто, створити ефективний інноваційний продукт можливо лише за поєднання теорії і практики. До теорії можна віднести: формування генетичного банку, добір пар для схрещувань, оцінки ознак,

напрямів доборів, підходи до поєднання цінних ознак. Практика – це сортовипробування, розмноження, впровадження і виробництво. Якщо всі ланки складного процесу будуть витримані, ми матимемо ефективний інноваційний продукт [4].

Наукові установи НААН, починаючи з 2012 р., у середньому за рік передають у державне сортовипробування 186 сортів і гібридів. У середньому вноситься до Державного реєстру сортів рослин придатних для поширення в Україні 128 сортів і гібридів. У цілому за три останні роки передано на Державне сортовипробування 514 зразки, занесено до Державного реєстру сортів рослин придатних для поширення в Україні – 384.

Сорти пшениці м'якої озимої селекції установ НААН займають 75% посівних площ, жита озимого – 90%, тритикале – 95%, пшениці м'якої ярої – 70%, ячменю ярого – 83%, вівса – 83%, сої – 71%, гречки – 97%, проса – 100%, рису – 90%. Наведені дані підтверджують цінність нових сортів селекції НААН, як інноваційного продукту в умовах виробництва.

Проте ефективність такого інноваційного продукту залежить від багатьох чинників. У багатьох випадках генетичний потенціал нових сортів і гібридів проявляється лише на 30–50%. Причинами цього можуть бути невірно підібраний сорт, недотримання елементів технологій, низька забезпеченість поживними речовинами, вологою та інші фактори [2].

Також велике значення має якісне сортовипробування, яке б дозволило кожному сорту і гібрида знайти свою оптимальну екологічну нішу, тобто бути адаптованим до конкретних ґрунтово-кліматичних умов. Такий підхід дасть можливість правильно оцінити важливість та цінність інноваційної розробки для забезпечення сільськогосподарської галузі високоякісним продуктом [3].

Насінництво сільськогосподарських культур – це складний процес, порушення складових якого зводить нанівець всі досягнення селекції, сортовипробування та робить інноваційний продукт неефективним. Складається ситуація таким чином, що ми почали забувати або порушувати фундаментальні основи насінництва: наявність розсадників, індивідуальні добори, перевірка за потомством, потужність добровів, просторова ізоляція, сортопрочистка, оцінка стійкості до хвороб.

Інколи в гонитві за успіхами селекціонер вводить у систему «сирий» не вирівняний матеріал, а розмноження його з недотриманням елементів насінництва робить з нього повністю неефективний інноваційний продукт. Зводиться нанівець праця багатьох людей, даремно витрачаються кошти, втрачаються моральні і матеріальні цінності.

Тому, створення ефективного інноваційного продукту – єдиний процес, що поєднує селекцію, сортовипробування, насінництво. Кожна із складових повинна бути оптимально насичена матеріально-технічною базою, високопрофесійними кадрами, відповідними законодавчими актами для виконання і контролю.

Особливо важливим для держави є контроль якості насіння, його фітосанітарний стан, наявність карантинних об'єктів та ГМ-конструкцій.

Із зазначеного вище можна зробити висновок, що створення ефективного інноваційного продукту – це величезна індустрія, яка включає в себе безліч складових, кожна з яких невід’ємна і незамінна. Якщо до цього процесу підключити маркетинг, без якого сьогодні не можуть успішно функціонувати інновації, то у створенні одного ефективного інноваційного продукту приймають участь безліч відносин, складових, професіональних працівників, земля, техніка, обладнання тощо. І це вже продукт спільної суспільної діяльності. Якщо кожна зі складових буде успішною, то буде отримано продукт державного, і навіть, міжнародного значення. Через те, кожен із нас повинен бути професійним, відповідальним, свідомим виконавцем своїх обов’язків.

Список використаної літератури

1. Вавилов Н. И. Теоретические основы селекции растений / Н. И. Вавилов. – М.–Л., 1935. – С. 893–990.
2. Імунітет рослин / М. Д. Євтушенко, М. П. Лісовий, В. К. Пантелеєв, О. М. Слюсаренко. – К. : Колобів, 2004. – 303 с.
3. Основи селекції польових культур на стійкість до шкідливих організмів / В. В. Кириченко, В. П. Петренкова, І. М. Черняєва [та ін.]. – Х., 2012. – 319 с.
4. Селекція овочевих рослин: теорія і практика / В. А. Кравченко, З. Д. Сич, С. І. Корнієнко [та ін.]. – К. : НУБіП, 2013. – 362 с.

УДК 635.521:631.527

Ткалич Юрій,

Позняк Олександр,

Несин Володимир

*ДС «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН
с. Крути, Україна*

НОВИЙ СПОСІБ СЕЛЕКЦІЇ САЛАТУ ПОСІВНОГО В УКРАЇНІ

Стандартний спосіб базується на створенні нових сортів салату посівного методами добору із гібридних комбінацій, одержаних від штучного схрещування та/або вільного запилення вихідних форм і з популяційного матеріалу [1, 2]. У сучасних умовах актуальним питанням селекції салату є використання альтернативних методів розширення спектру генотипової мінливості селекційного матеріалу. Одним із таких методів є індукований мутагенез. Він оснований на дії мутагенного фактора на сорти, лінії та селекційно цінні форми з наступним прямим доббором нових мутантних зразків в якості нових сортів. Завдяки дії мутагенного фактора можливо швидко покращити сорти за окремими ознаками, розширити генетичну різноманітність селекційно-цінних зразків.